

STORTINGET

Innst. 392 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:204 S (2017–2018)

**Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentant
Bjørnar Moxnes om å sikre tryggere arbeidsforhold
for franchisetakere og ansatte i franchisevirksom-
heter**

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer en statistisk registrering av franchisetakere innenfor hvert franchisekonsept, herunder en vurdering av om plikten til registrering i tillegg til å ligge på franchisegiver også skal pålegges franchisetakers virksomhet.
2. Stortinget ber regjeringen pålegge franchiseforetakene registreringsplikt i Brønnøysundregistrene. Registreringen må som minimum inneholde oversikt over franchisetakere, kjedetilknnytning med angitt kontraktstidsrom, samt antall ansatte.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som side-stiller franchisedriftens bindende økonomiske og styrende tilknytninger med hva som i det øvrige arbeidslivet materialiserer seg som reelle eierstrukturer når det kommer til ansattes og franchisetakers rett til innsyn og medbestemmelse.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å sikre ansatte representasjon i franchisegivers styrende organer, for å få innsyn og medbestemmelse, på lik linje med andre virksomheter og selskapsformer.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som pålegger franchisegiver delt arbeidsgiveransvar, slik at franchisegiver blir ansvarliggjort som arbeidsgiver-motpart.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å gjøre franchisegiver medansvarlig for å sikre ansatte likeverdig rett til kompetanse, utvikling og et helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid uavhengig av hvilken organisasjonsform virksomheten velger.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å sikre franchisetakers rettigheter opp mot franchisegiver, herunder utrede behovet for en franchiselov som gir franchisegiver opplysningsplikt overfor franchise-takere og potensielle franchisetakere. Loven bør som et minimum gi franchisegivere plikt til å gi følgende informasjon:
 - Antall franchisetakere (og andre virksomheter, som selveide butikker eller flere butikker drevet av samme franchisetaker) franchisegiver har innenfor samme og tilsvarende konsept.
 - Hvor andre franchisetakere er lokalisert i en omkrets på 50 kilometer fra der franchisetaker skal etableres.
 - Historikk med oversikt over økonomisk resultat i de samme eller tilsvarende lokaler som der franchisetaker skal etablere seg.
 - Oversikt over franchisetakere i samme konsepts økonomiske resultater.
 - Oversikt over konkurser og eventuelle tvistesaker med løsning de siste 5 år innenfor franchisegivers område.
 - Franchisekontraktenes innhold som direkte angår lønns- og arbeidsvilkår for franchisetaker og ansatte, og kontraktsbestemmelser som har økonomiske konsekvenser for daglig drift.

Disse opplysningene kan ikke pålegges taushetsplikt. Åpenhet og innsyn i franchisekontrakter kan ikke straffes med sanksjoner fra franchisegiver.

Utredningen bør også vurdere om det er rimelig at franchisegiver ensidig skal kunne ha rett til å si opp franchisetaker ved avtalens utløp, for eksempel 5 år, slik avtaler ofte har bestemmelser om nå.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 12. april 2018 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 3. mai 2018 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Arild Grande, Eigil Knutsen og Hadia Tajik, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Hanne Dyveke Søttar og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Venstre, Terje Breivik, viser til Representantforslag 204 S (2017–2018). Forslaget adresserer behovet for å regulere franchisevirksomhet med utvidet registreringsplikt, endrede bedriftsdemokratiregler samt regulering av forholdet mellom franchisegivere og franchisetakere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, tar Representantforslag 204 S (2017–2018) fra representanten fra Rødt, om trygge arbeidsforhold for franchisetakere, til orientering.

Flertallet viser til at franchise som driftsmetode omfatter mange ulike konsept og forretningsmodeller, der graden av styring fra franchisegiver og avtalevilkårene for øvrig kan variere.

Flertallet mener det er positivt at mange gjennom franchise som forretningsmetode får muligheten til å starte som selvstendig næringsdrivende uten selv å måtte utvikle et forretningskonsept fra bunnen av. En god franchiseavtale gir franchisetaker anledning til å kjøpe rettighetene til en filosofi og et system som franchisegiver har utviklet, med de fordelene det gir knyttet til bistand og kompetanse. Samtidig gir det franchisetaker muligheten til å sikre seg et livsgrunnlag på samme måte som en selvstendig næringsdrivende ved blant annet å drive egen bedrift lønnsomt. Flertallet mener

det er en modell som har vist seg å være vellykket når det gjelder å skape virksomheter med vekstpotensial.

Flertallet mener forslaget om å pålegge franchisegiver delt arbeidsgiveransvar med franchisetaker vil pulverisere ansvaret franchisetaker har som arbeidsgiver. Arbeidsgiverbegrepet er definert i arbeidsmiljøloven som «enhver som har ansatt arbeidstaker for å utføre arbeid i sin tjeneste». Flertallet viser til at pliktsubjektet, arbeidsgiver, i arbeidsmiljøloven vanligvis vil være sammenfallende med arbeidsgivers virksomhet. I en franchiseavtale vil dette nesten uten unntak være franchisetaker, siden franchisetaker er et eget selskap. Flertallet mener således at en deling av arbeidsgiveransvaret i franchisevirksomheter kun vil bidra til å gjøre ansvaret mer uklart. Flertallet viser dessuten til at det er åpning for å plassere arbeidsgiveransvaret hos flere, etter en konkret vurdering, innenfor gjeldende rett.

Flertallet mener risikoen for ansvarspulverisering også gjør seg gjeldende i forslaget om å gjøre franchisegiver medansvarlig for helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, da det er et grunnleggende prinsipp i arbeidsmiljøloven at det er arbeidsgiveren som har ansvaret for arbeidsmiljøet i virksomheten sin. Flertallet vil beholde dette ansvaret hos arbeidsgiver.

Flertallet mener videre at det er lite hensiktsmessig å sikre ansatte representasjon i franchisegivers styrende organer ettersom retten til slik representasjon i et selskap i utgangspunktet baserer seg på at det foreligger et ansettelsesforhold. Flertallet viser også til at arbeidstakers krav på representasjon i ulike virksomheters styrende organer er nærmere regulert i for eksempel aksjeloven og representasjonsforskriften. Arbeidstakers medbestemmelsesrett er også sikret gjennom arbeidsmiljøloven og gjennom kollektive avtaler mellom partene. En ordning som beskrevet i representantforslaget vil kunne medføre interessekonflikter knyttet til representasjon i styrende organer i andre selskaper eller deler av virksomheten enn der arbeidstaker selv er ansatt.

Flertallet mener også det er lite hensiktsmessig å pålegge franchisetakere registreringsplikt i Brønnøysundregistrene da alle norske foretak uavhengig av type virksomhet har registreringsplikt i Foretaksregisteret. Dette gjelder også om foretaket er i et franchiseforhold. Flertallet mener et slikt forslag passer dårlig med systemet i Brønnøysundregistrene i dag og vil medføre mer byråkrati og økte kostnader for næringslivet. Flertallet ønsker ikke å gjøre vilkårene for å drive næringsvirksomhet vanskeligere og mer rigide enn de er i dag.

Flertallet mener også at en utredning av en franchiselov, med opplysningsplikt om de forhold som er listet opp i representantforslaget, vil være lite ønskelig av konkurransemessige årsaker. Dette gjelder for eksempel antallet franchisetakere i samme konsept, loka-

lisering av franchisetakere og så videre. Forslagene vil blant annet kunne føre til økte kostnader for bedriftene.

Flertallets samlede vurdering er at disse forslagene kan føre til pulverisering av arbeidsgiveransvaret til franchisetakerne, gjøre det vanskeligere å starte som selvstendig næringsdrivende, skape mindre fleksibilitet i næringslivet, økte kostnader, mer byråkrati og potensielt hemme norske bedrifters konkurranseevne.

Flertallet tilrår på denne bakgrunn at representantforslaget fra representanten fra Rødt ikke vedtas.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er, i forståelse med Rødt, positive til å forbedre franchisetakernes stilling ved at franchisetakerne settes bedre i stand til å ivareta sine interesser. Dette vil i neste rekke styrke de ansattes muligheter til å hevde sine rettigheter overfor franchisegiver og franchisetaker. Disse medlemmer viser til at temaet var behandlet i regjeringen Stoltenberg II sin tredje handlingsplan mot sosial dumping gjennom forslag om å vurdere utvidet HMS-ansvar i konsern og franchisevirksomhet.

Disse medlemmer er positive til initiativet som tas gjennom representantforslaget, men mener forslaget burde berørt utviklingen på arbeidsmarkedet på en mer overordnet måte. Dette kunne vært gjort gjennom å adressere behovet for gjennom lovgivning å legge arbeidsgiveransvar til den som har reell bestemmende innflytelse over arbeidstakernes forhold.

Forslaget inngår i et større problemkompleks som har vært utredet i flere utvalg tidligere, blant annet NOU 1996:6 Konsernutvalget, NOU 2004:5 Arbeidslivslovutvalget, NOU 2010:1 Medbestemmelsesutvalget. I nevnte utvalg er det lagt til grunn at viktige avgjørelser av betydning for arbeidstakers forhold kan bli tatt av andre enn den arbeidsgiver, er ansatt hos.

Disse medlemmer mener arbeidsgiveransvaret bør tydeliggjøres i lovgivningen gjennom at den som har styringsrett, også skal ha et arbeidsgiveransvar. Dette kan gjøres ved at franchisegiver/foretak eller lignende som kan utøve bestemmende innflytelse over annen arbeidsgiver, selv regnes som arbeidsgiver etter arbeidsmiljøloven.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer, i forståelse med Rødt, på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om endring av arbeidsmiljøloven som tydeliggjør arbeidsgiveransvaret i franchise, konsern og liknende organiseringer. Forslaget skal sikre at den som har styringsrett, og gjennom dette reelt sett er arbeidsgiver, også får retter og plikter som arbeidsgiver i henhold til arbeidsmiljøloven.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer en statistisk registrering av franchisetakere innenfor hvert franchisekonsept, herunder en vurdering av om plikten til registrering i tillegg til å ligge på franchisegiver også skal pålegges franchisetakers virksomhet.»

«Stortinget ber regjeringen utrede registreringsplikt i Brønnøysundregistrene for franchiseforetakene. Registreringen må som minimum inneholde oversikt over franchisetakere, kjedetilknypning med angitt kontraktstidsrom, samt antall ansatte.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å sikre ansatte representasjon i franchisegivers styrende organer, for å få innsyn og medbestemmelse, på lik linje med andre virksomheter og selskapsformer.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for et solidaransvar for franchisegiver hva gjelder utestående lønn og andre forpliktelser overfor ansatte ved konkurs for franchisetaker og lignende, og komme tilbake til stortinget på egnet måte.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å sikre franchisetakers rettigheter opp mot franchisegiver, herunder utrede behovet for en franchiselov som gir franchisegiver opplysningsplikt overfor franchisetakere og potensielle franchisetakere med plikt til å gi følgende informasjon:

- Antall franchisetakere (og andre virksomheter, som selveide butikker eller flere butikker drevet av samme franchisetaker) franchisegiver har innenfor samme og tilsvarende konsept.
- Hvor andre franchisetakere er lokalisert i en omkrets på 50 kilometer fra der franchisetaker skal etableres.
- Historikk med oversikt over økonomisk resultat i de samme eller tilsvarende lokaler som der franchisetaker skal etablere seg.
- Oversikt over franchisetakere i samme konsepts økonomiske resultater.
- Oversikt over konkurser og eventuelle tvistesaker med løsning de siste 5 år innenfor franchisegivers område.
- Franchisekontraktenes innhold som direkte angår lønns- og arbeidsvilkår for franchisetaker og ansatte, og kontraktsbestemmelser som har økonomiske konsekvenser for daglig drift. Disse opplysningene kan ikke pålegges taushetsplikt. Åpenhet og innsyn i franchisekontrakter kan ikke straffes med sanksjoner fra franchisegiver.

Utredningen bør også vurdere om det er rimelig at franchisegiver ensidig skal kunne ha rett til å si opp franchisetaker ved avtalens utløp, for eksempel 5 år, slik avtaler ofte har bestemmelser om nå.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at franchise, eller franchising, er et samarbeid mellom to selvstendige parter hvor franchisegiver har utviklet og eier et konsept for etablering av en lokal enhet, og gir franchisetaker rett til å etablere og drive lokale enheter etter konseptet gjennom en franchiseavtale. Avtalen setter takeren i stand til å benytte konseptet gjennom dokumentasjon, franchisepakker og opplæring under giverens kontroll. Franchisepakken er identifisert med et merke som for eksempel Rema 1000 eller McDonalds selv om de lokale enhetene er selvstendige. Franchisetaker betaler en løpende avgift til franchisegiver for retten til å drive konseptet, vanligvis en prosentandel av omsetningen.

Disse medlemmer viser til at selv om mange forbinder franchise med varehandel, benyttes den i de fleste bransjer, deriblant også: servicehandel, hotell og restaurant, renovasjon og gjenvinning, internett og data, helsesektoren, bemanningsbransjen, regnskap og økonomi, konsulentvirksomhet med mer.

Disse medlemmer viser videre til at selv om ikke organisasjonsformen er et nytt fenomen, har omfanget av franchisekjeder stadig økt med både norske og utenlandske franchisekonsepter de siste årene. Det anslås at 300 franchisekjeder sysselsetter omlag 120 000 ansatte i dag. Dette utgjorde i 2017 rundt 4,5 pst. av alle sysselsatte i Norge og innebar en vekst i franchisesysselsetting på 50 pst. fra 2007.

Selv om franchising kan være en enkel måte å starte som selvstendig næringsdrivende mener disse medlemmer at organisasjonsformen medbringer utfordringer som over tid kan skape skeivhet i maktforholdet mellom franchisegiver og -taker.

Franchisevirksomhetene organiseres slik at franchisetaker i realiteten fungerer både som arbeidsgiver og arbeidstaker. Som arbeidsgiver sitter franchisetakere med arbeidsgiver- og personalansvar, herunder også de ansattes lønns- og arbeidsvilkår, men franchisegiver beholder kontrollen over hvordan produktet eller tjenesten leveres. Dette gir franchisetakeren lite innflytelse over sortiment og pris, og dermed liten mulighet til å tilpasse driften for å innfri eventuelle krav fra de ansatte.

Når franchisetaker sitter med arbeidsgiveransvaret alene, med liten mulighet til å forhandle om lønns- og arbeidsvilkår, pulveriseres partssamarbeidet.

Disse medlemmer viser til regjeringens gjentatte understreking av viktigheten av et organisert arbeidsliv og vil trekke frem at fagorganisering blant de ansatte er en viktig forutsetning for dette. Uten en reell forhandlingsrett kan det virke demotiverende eller nyteløst for den enkelte arbeidstaker å organisere seg.

Disse medlemmer viser videre til at Rema 1000, som det mest kjente franchisekonseptet i Norge, hadde en markedsandel på 23 pst. i matvarehandelen i 2017,

imidlertid viste tallene fra Handel og Kontor i Oslo, Akershus og Østfold at kun 6,5 pst. av deres medlemmer i matvarehandel jobbet i en av Rema 1000s butikker.

Disse medlemmer peker på at dagens fordeling av arbeidsgiveransvar i franchisekonsept i stor grad er kunstig, all den tid nevnte konsept selv oppgir over 20 000 ansatte når disse jobber i virksomheter hvor franchisegiverne selv ikke er arbeidsgiver.

Disse medlemmer viser til at spørsmål om arbeidsgiverbegrepet ble drøftet av Konsernutvalget allerede i 1996, og at utvalget konkluderte med at arbeidsgivere selv kunne være underlagt andre med bestemte innflytelse, og at sistnevnte også burde defineres som arbeidsgivere.

Disse medlemmer viser til NOU 1996: 6 og Konsernutvalgets forslag til arbeidsmiljøloven § 4 nytt tredje ledd:

«Som arbeidsgiver etter denne lov anses dernest også ethvert annet foretak som kan utøve bestemmende innflytelse over arbeidsgiver etter første ledd. Kan bestemmende innflytelse utøves av en gruppe av foretak, eller av foretak knyttet til slik gruppe, anses alle de foretak som er knyttet til gruppen av foretak som arbeidsgiver. Som foretak regnes også enkeltpersonforetak og stiftelser.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at når franchisegiver har overordnet kontroll over konseptene, burde arbeidsgiveransvaret for ansatte i franchisevirksomhetene deles mellom avtalepartene i franchiseavtalen for å sikre en arbeidsgivermotpart med reell makt til å forhandle.

Dette medlem viser til at i tillegg til å flytte ansvar ned på hver enkelt franchisetaker bidrar organisasjonsstrukturen til at ansatte ikke kan organisere seg på tvers av enheter innenfor samme konsept.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser også til at franchisevirksomheter ikke anses som deler av en kjede, og at hverken franchisetaker eller franchisegiver er pliktig til å registrere sin tilknytning til et bestemt franchisekonsept. Videre viser disse medlemmer til at Foretaksregisteret ikke registrerer virksomheter som deler av et franchisekonsept, og viser til Foretaksregisterets svarbrev, datert 24. mai 2018, på direkte spørsmål i forbindelse med saken:

«Vi har ingen løsninger hvor man kan søke konkret på franchisevirksomheter som er registrert i Foretaksregisteret. Når de registrerer seg blir det ikke registrert noen plass at de er en franchisevirksomhet, og heller ikke at de er for eksempel en Rema butikk. Da må de i tillegg ha Rema med i navnet, og det er det ikke alle som har.»

Disse medlemmer mener at åpenhet og innsikt er viktige verdier i det norske samfunnet, og det er etter

disse medlemmers mening ingen tvil om at manglende registrering gjør det vanskelig å innhente informasjon om næringen som helhet, bestemte franchisekonsept eller lokale franchisevirksomheter.

Disse medlemmer vil også trekke frem at utenlandske franchisekonsept, gjennom franchiseavtalene, kan svekke franchisetakers rettigheter ved å regulere lovvalg og verneting i kontraktene. Slik kan franchisegiverne i praksis forhindre å få prøvd gyldigheten av avtalen og praktiseringen av denne for norsk rettsvesen og norsk lovverk. Arbeidsmiljøloven kommer ikke til anvendelse, og mister sin realitet også for dem som er ansatt i franchisetakers virksomhet. For å sikre at norsk lov og avtaleverk følges, foreslår disse medlemmer at franchiseavtaler underlegges egne franchiselover som sikrer at franchiseavtalene må følge og eventuelt bedømmes etter norsk rett. Agenturloven § 3 adresserer lignende problemer for handelsagenter og handelsreisende.

Disse medlemmer viser til lov om handelsagenter og handelsreisende, LOV-1992-06-19-56 (agenturloven), § 3:

«En bestemmelse som etter loven er ufravikelig, kan ikke settes til side til skade for handelsagenten eller den handelsreisende gjennom en avtale om at fremmed rett skal anvendes på forholdet, dersom rettsforholdet uten lovvalgsavtalen ville bli å bedømme etter norsk rett.»

Disse medlemmer mener det bør være et selvstendig poeng at de som ønsker å etablere sine franchisekonsepter i Norge, gjør dette i tråd med norsk regelverk og norsk rett.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et lovarbeid med å regulere franchise som organisasjonsform, som også vil medføre at franchisegivers ansvarsområder tydeliggjøres, og som styrker franchisetakers rettigheter.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem sak om endring av arbeidsmiljøloven som tydeliggjør arbeidsgiveransvaret i franchise, konsern og liknende organiseringer. Forslaget skal sikre at den som har styringsrett, og gjennom dette reelt sett er arbeidsgiver, også får retter og plikter som arbeidsgiver i henhold til arbeidsmiljøloven.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer en statistisk registrering av franchisetakere innenfor hvert franchisekonsept, herunder en vurdering av omplikten til registrering i tillegg til å ligge på franchisegiver også skal pålegges franchisetakers virksomhet.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede registreringsplikt i Brønnøysundregistrene for franchiseforetakene. Registreringen må som minimum inneholde oversikt over franchisetakere, kjedetilknypning med angitt kontraktstidsrom, samt antall ansatte.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å sikre ansatte representasjon i franchisegivers styrende organer, for å få innsyn og medbestemmelse, på lik linje med andre virksomheter og selskapsformer.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for et solidaransvar for franchisegiver hva gjelder utestående lønn og andre forpliktelser overfor ansatte ved konkurs for franchisetaker og lignende, og komme tilbake til stortinget på egnet måte.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag for å sikre franchisetakers rettigheter opp mot franchisegiver, herunder utrede behovet for en franchiselov som gir franchisegiver opplysningsplikt overfor franchisetakere og potensielle franchisetakere med plikt til å gi følgende informasjon:

- Antall franchisetakere (og andre virksomheter, som selveide butikker eller flere butikker drevet av samme franchisetaker) franchisegiver har innenfor samme og tilsvarende konsept.
- Hvor andre franchisetakere er lokalisert i en omkrets på 50 kilometer fra der franchisetaker skal etableres.
- Historikk med oversikt over økonomisk resultat i de samme eller tilsvarende lokaler som der franchisegiver skal etablere seg.
- Oversikt over franchisetakere i samme konsepts økonomiske resultater.
- Oversikt over konkurser og eventuelle tvistesaker med løsning de siste 5 år innenfor franchisegivers område.
- Franchisekontraktenes innhold som direkte angår lønns- og arbeidsvilkår for franchisetaker og ansatte, og kontraktsbestemmelser som har økonomiske konsekvenser for daglig drift. Disse opplysningene kan ikke pålegges taushetsplikt. Åpenhet

og innsyn i franchisekontrakter kan ikke straffes med sanksjoner fra franchisegiver.

Utredningen bør også vurdere om det er rimelig at franchisegiver ensidig skal kunne ha rett til å si opp franchisetaker ved avtalens utløp, for eksempel 5 år, slik avtaler ofte har bestemmelser om nå.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sette i gang et lovarbeid med å regulere franchise som organisasjonsform, som også vil medføre at franchisegivers ansvarsområder tydeliggjøres, og som styrker franchisetakers rettigheter.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:204 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å sikre tryggere arbeidsforhold for franchisetakere og ansatte i franchisevirksomheter – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 5. juni 2018

Erlend Wiborg

leder

Arild Grande

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 3. mai 2018****Svar til Stortinget vedr. representantforslag 204 S (2017-2018) om å sikre tryggere arbeidsforhold for franchisetakere og ansatte i franchise-virksomheter**

Jeg viser til brev fra Stortingets arbeids- og sosialkomité 12. april 2018, der det er bedt om min vurdering av Dokument 8:204 S (2017–2018). Svaret er utformet i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet.

Innledningsvis vil jeg si meg enig i at forslagsstiller peker på forhold og prinsipper som er av stor betydning for arbeidslivet. Regjeringen ønsker ryddige lønns- og arbeidsvilkår og et organisert arbeidsliv som gir et godt grunnlag for medvirkning og samarbeid på arbeidsplassen. Vi må også være oppmerksomme på at nye måter å organisere arbeidslivet på kan skape utfordringer for ordninger som har vært en styrke ved vår arbeidslivsmodell. Vi kan imidlertid ha ulike syn på behovene for tiltak og hvordan disse bør balanseres.

Franchise omfatter mange ulike konsept og forretningsmodeller, der graden av styring fra franchisegiver og avtalevilkårene for øvrig kan variere. Avtalevilkårene mellom franchisegiver og franchisetaker må være i henhold til avtalelovens regler. Det er eksempler på at domstolene har tilsidesatt franchiseavtaler fordi avtalevilkårene var for ensidige i franchisegivers favør.

Et av forslagene fra representantene gjelder å pålegge franchisegiver *delt arbeidsgiveransvar*. Arbeidsgiverbegrepet er definert i arbeidsmiljøloven som «enhver som har ansatt arbeidstaker for å utføre arbeid i sin tjeneste». Vanligvis vil rettssubjektet arbeidsgiver være sammenfallende med arbeidsgivers virksomhet. Franchisetaker er et eget selskap og vil i utgangspunktet ha det fulle formelle ansvaret som arbeidsgiver for sine ansatte. En utvidelse av arbeidsgiverbegrepet ut over dette, blant annet til konsernselskaper og andre selskaper med bestemmende innflytelse, ble blant annet grundig vurdert i forarbeidene til gjeldende arbeidsmiljølov, se Ot.prp. nr. 49 (2004–2005). Departementet kom til at en utvidelse ikke var ønskelig, blant annet fordi loven og rettspraksis i de aller fleste tilfellene er treffende med hensyn til hvor den reelle beslutningsmyndigheten ligger. Etter gjeldende rett er det også åpning for at arbeidsgiveransvaret etter en konkret vurdering kan plasseres hos flere dersom det er et særskilt grunnlag for det, blant annet at flere faktisk har opptrådt som arbeidsgiver og utøvd arbeidsgiverfunksjoner. Slik jeg ser det, gir dagens system fortsatt fleksibilitet til å møte ulike former for organisering i arbeidslivet. Jeg mener det ikke er behov for å innføre en generell regulering om delt arbeidsgiveransvar i franchiseforhold slik representantene foreslår.

Det er videre lagt fram forslag om tiltak for å sikre ansatte *representasjon i franchisegivers styrende organer*. Medvirknings- og medbestemmelsesutvalget (NOU 2010: 1) var delt på midten i spørsmålet om det var behov for å pålegge felles representasjonsordninger der flere arbeidsgivere er knyttet sammen i avtaleforhold, utover eierskap eller felles ledelse. I Meld. St. 29 (2010–2011) ble utvalgets synspunkter drøftet. Arbeidsdepartementet så ikke grunn til å innføre slike regler. Det ble pekt på ulike selskapsrettslige utfordringer med en slik innføring. For det første er retten til representasjon i styrende organer i et selskap i utgangspunktet basert på at det foreligger et ansettelsesforhold. Begrunnelsen er at ansettelsesforholdet både gir tilknytning til og verdfull kunnskap om forholdene i virksomheten. Det er dette som gjør det naturlig med rett til styrerepresentasjon. Representasjon i styrende organer i andre selskaper enn der en er ansatt, kan dessuten føre til interessekonflikter selv om partene er i et kontraktsforhold. Jeg mener dette fortsatt gjør seg gjeldende, og støtter ikke et forslag om å sikre ansatte hos franchisetaker representasjon i franchisegivers styrende organer.

Spørsmålet om å gjøre franchisegiver *medansvarlig blant annet for HMS*, har også vært vurdert tidligere. Et aktivt og systematisk helse- miljø og sikkerhetsarbeid i virksomhetene er nøkkelen til et godt arbeidsmiljø, og jeg mener det er viktig å ha fokus på tiltak som sikrer dette. På den annen side er det et grunnleggende prinsipp i arbeidsmiljøloven at arbeidsgiveren har ansvaret for arbeidsmiljøet i virksomheten sin. Et ansvar for andre enn arbeidsgiveren kan blant annet innebære risiko for ansvarsfraskrivelse for de involverte virksomhetene. Jeg mener hovedfokuset må ligge på den enkelte arbeidsgivers selvstendige ansvar for HMS i sin virksomhet, og mener det ikke er hensiktsmessig for å innføre regler om utvidet ansvar nå.

Et av forslagene gjelder videre å pålegge franchiseforetakene *registreringsplikt i Brønnøysundregistrene*. Nærings- og fiskeridepartementet opplyser at norske foretak allerede har registreringsplikt i Foretaksregisteret. Registreringsplikten gjelder uavhengig av type virksomhet og om foretaket er i et franchiseforhold eller ikke. Brønnøysundregistrene skal gjennom Foretaksregisteret og andre registre, samle inn og forvalte dataene slik at opplysningene som er registrert om norske virksomheter gir trygghet, orden og oversikt for virksomheter, offentlig sektor og den enkelte innbygger. Det er informasjon om den enkelte virksomhet, slik som formål, vedtekter, virksomhet/bransje og hvem som sitter i sel-

skapets ledelse som registreres i Foretaksregisteret. Franchise er et avtaleforhold mellom to selvstendige parter. Det vil passe dårlig med systemet i Brønnøysundregistrene om slike eller andre avtaleforhold som foretaket er part i skulle registreres der. Dette, og flere av de andre forslagene, vil for øvrig innebære økt registrerings- og rapporteringsplikt for franchisevirksomheter og dermed økte økonomiske og administrative byrder for næringslivet. Regjeringen har en målsetning om forenkling og mindre byråkrati.

Et annet forslag omhandler *utredning av en franchiselov*. Her listes det opp en rekke forhold som anses som nødvendig å opplyse om i forholdet mellom franchisegiver og franchisetaker. Flere av disse forholdene kan det av konkurransemessige årsaker være ønskelig å tilbakeholde. Dette gjelder for eksempel forhold som lokalisering av andre franchisetakere, antall franchisetakere innenfor samme eller tilsvarende konsepter mv. Videre er det også slik at en strengere franchiseregulering kan føre til økte kostnader for bedriftene, som igjen kan veltes over på forbrukerne. Slike forhold må tas med i en eventuell utredning om en franchiselov. Nærings- og fiskeridepartementet har opplyst at det ikke foreligger planer om å utarbeide en slik lov i dag.

Avslutningsvis ønsker jeg å peke på at Arbeids- og sosialdepartementet har pågående forskning og utvikling av kunnskap om tilknytningsformer i arbeidslivet og hvordan disse utvikler seg. Dette vil kunne omfatte både hvordan arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende er tilknyttet arbeidsmarkedet. Kunnskapsbehov knyttet til tilknytningsformer og virksomhetsorganisering blir vurdert i denne sammenheng. Det er viktig å følge utviklingen på disse områdene.